

Kilpailukyky sopimus

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen neuvottelutulos 29. helmikuuta 2016 kello 00.45.

1. Johdanto 2. Työ- ja virkaehtosopimusten jatkaminen 3. Sosiaalivakuutus 4 Rakenteelliset muutokset 5. Muutosturva ja työterveyshuolto 6. Paikallinen sopiminen 7. Seuraava neuvottelukierros 8. Muut hallitukselle esitettävät toimet 9. Alakohtaiset neuvottelut ja sopimuksen kattavuus

1. Johdanto

Suomen talous on viime vuodet kärsinyt poikkeuksellisen pitkäaikaisesta taantumasta. Työttömyys on kasvanut huolestuttavasti, julkisen talouden velkaantumista ei ole saatu taittumaan, ja Suomi on menestynyt vertailumaita heikommin vientimarkkinoilla. Heikon talouskehityksen taustalla on kansainvälisen talouden epävarmuuksien sekä kielteisten rakennemuutosten lisäksi pidemmän ajan kuluessa syntyneet kansainvälisen kilpailukykyyn menetykset.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen kilpailukyky sopimuksen tavoitteena on parantaa suomalaisen työn ja yritysten kilpailukykyä, lisätä talouskasvua ja luoda uusia työpaikkoja. Sopimus tukee samalla julkisen talouden sopeuttamista.

Sopimuksen edellytyksenä on, että sillä korvataan hallituksen valmistelemat toimenpiteet, jotka koskevat helatorstain ja loppiaisen muuttamista palkattomiksi vapaapäiviksi, sairausajan palkan ja lomarahen leikkaamista sekä pitkien vuosilomien lyhentämistä. Samoin työmarkkinakeskusjärjestöt edellyttävät, että hallitus peruuttaa hallitusohjelmassa mainitut yhteiskuntasopimuksen vaihtoehtona olevat 1,5 miljardin euron lisäleikkaukset ja veronkorotukset sekä toteuttaa hallitusohjelmassa mainitut tuloveronkevennykset. Sopimuksella pyritään edistämään paikallista sopimista työ- ja virkaehtosopimusten kautta.

2. Työ- ja virkaehtosopimusten jatkaminen

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että nykyisten työ- ja virkaehtosopimusten voimassaoloa jatketaan 12 kuukaudella. Tässä yhteydessä työ- ja virkaehtosopimukseen ei tehdä palkkaa tai muita kustannusvaikuttavia työehtoja koskevia muutoksia. Poikkeuksena ovat 4 kohdassa sovitut rakenteelliset muutokset ja 6 kohdassa mainitut paikallista sopimista koskevat sopimusmääräykset.

3. Sosiaalivakuutus

3.1 TyEL-maksu

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimuksessa vuoden 2017 työeläkeuudistukseksi sovittiin, että perittävä TyEL-maksu on 24,4 prosenttia TyEL-palkoista vuosina 2017-2019. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin arvioiden mukaan tämä maksutaso on riittävä eläkkeiden rahoitukseen myös vuoden 2019 jälkeen.

Perittävä TyEL-maksu on 24,4 prosenttia TyEL-palkoista myös vuosina 2020 ja 2021.

Työeläkeuudistuksen mukaisesti osapuolten tavoitteena on tasainen ja tarkoituksenmukainen maksukehitys sekä vuoden 2017 eläkesopimuksessa sovittujen etuuksien ja niiden rahoituksen turvaaminen myös pitkällä aikavälillä. Sopimuksen mukaan maksun korotukset jakautuvat puoliksi työnantajan ja palkansaajan maksun kesken.

Sovitusta maksunkorotustavasta poiketen työntekijöiden keskimääräistä TyEL-maksua korotetaan ja työnantajien keskimääräistä TyEL-maksua alennetaan samalla määrällä edellisestä vuodesta seuraavasti:

- 0,20 prosenttiyksikköä vuonna 2017
- 0,20 prosenttiyksikköä vuonna 2018
- 0,40 prosenttiyksikköä vuonna 2019
- 0,40 prosenttiyksikköä vuonna 2020

Näin ollen työntekijän maksun korotus ja työnantajan maksun alennus ovat yhteensä 1,20 prosenttiyksikköä vuosina 2017-2020. Vuonna 2021 maksut pysyvät vuoden 2020 tasolla. Vuoden

2021 jälkeen muut muutokset TyEL-maksussa jakautuvat edelleen puoliksi työnantajan ja palkansaajan maksun kesken.

Työntekijän maksuosuuden muutos koskee sekä yksityisen että julkisen sektorin työntekijöitä. Julkisen sektorien palkansaajien työeläkemaksun muutos otetaan huomioon julkisen sektorin työnantajien työeläkemaksussa.

3.2 Työttömyysvakuutusmaksu

Työnantajan keskimääräinen työttömyysvakuutusmaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu määrätään yhtä suuriksi vuoden 2018 maksuista alkaen. Tämä alentaa työnantajien keskimääräistä työttömyysvakuutusmaksua 0,85 prosenttiyksikköä ja nostaa samalla määrällä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Maksuosuusmuutokset toteutetaan siten, että vuodelle 2017 palkansaajan maksua korotetaan 0,45 prosenttiyksikköä ja vuodelle 2018 palkansaajan maksua nostetaan 0,4 prosenttiyksikköä. Työmarkkinakeskusjärjestöt neuvottelevat vuoden 2017 työttömyysvakuutusmaksuista elokuussa 2016.

Etuuslainsäädäntöä muutetaan niin, että maksumuutosten myötä niin sanottu prosenttivähennys ei muutu ja siten pienennä tai kasvata etuuksia.

Työeläke-, työttömyys- ja lakisääteisen sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen vakuutusmaksujen muutokset määrätään jatkossakin 50/50-säännön mukaisesti.

3.3 Hallinnolliset asiat ja maksuvalmius

Työeläkevakuutusyhtiöiden hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenistä 1/3 valitaan palkansaajia ja 1/6 työnantajia edustavien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Muutos tulee voimaan vuonna 2019 hallintoneuvoston ja vuonna 2020 hallituksen osalta.

Työttömyysvakuutusrahaston hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenistä puolet valitaan työnantajien ja puolet palkansaajia edustavien keskeisten keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Työnantajapuolen edustavuus ratkaistaan jäsenten työntekijämäärällä. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan vuorovuosin työnantajien ja työntekijöiden keskusjärjestöjen ehdotuksesta valituista jäsenistä. Työttömyysvakuutusrahaston hallintoneuvoston ja hallituksen esitys työttömyysvakuutusmaksuista sekä hallituksen päätös työttömyyskassojen jäsenmaksujen tasauksesta ratkaistaan äänen mennessä tasan siten, puheenjohtajan ääni ratkaisee vain silloin, kun myös varapuheenjohtaja äänestää samalla tavalla kuin puheenjohtaja. Työttömyysvakuutusrahaston hallintomuutokset tulevat voimaan vuoden 2018 alusta.

Työttömyysvakuutusrahaston suhdannepuskurin enimmäismäärä nostetaan 7 prosentin työttömyysastetta vastaavien menojen suuruiseksi vuoden 2017 alusta vuoden 2019 loppuun saakka. Osapuolet valmistelevat keväällä 2019 valtiovallalle esityksen suhdannepuskurin tarkoituksenmukaisesta nykyistä suuremmasta tasosta. Valmistelussa painotetaan työttömyysvakuutusrahaston maksuvalmiuden turvaamista ja riittäviä edellytyksiä puskuroida työttömyysvakuutusmaksujen tason vaihtelua sekä ottaen huomioon julkisen talouden reunaehdot. Työttömyysvakuutusrahaston lainajärjestelyille annetaan valtion takaus ilman vastavakuutta ja takausmaksua. Työttömyyskassojen jäsenmaksun tasaukseen käytetään vuosittain 10 miljoonaa euroa vuosina 2016-2017.

3.4 Sosiaaliturvamaksu

Kaikkien työnantajien sosiaaliturvamaksua alennetaan vähintään seuraavasti:

- 0,94 prosenttiyksikköä vuodelle 2017
- 1,00 prosenttiyksikköä vuodelle 2018
- 1,04 prosenttiyksikköä vuodelle 2019
- 0,58 prosenttiyksikköä vuodesta 2020 eteenpäin pysyvästi.

Alennus rahoitetaan julkisen sektorin työnantajille aiheutuvilla säästöillä, jotka syntyvät työaikaan ja julkisen sektorin lomarahoihin liittyvillä toimilla sekä työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksujen rahoitusvastuumuutoksilla. Alennus on mitoitettu ottaen huomioon työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksujen verovähennysoikeus, mutta ei sopimuksen vaikutuksia kasvuun ja työllisyyteen.

Sosiaaliturvamaksun alennusta vastaava valtion rahoitusosuus kohdistetaan lakisääteisen sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutukseen. Palkansaajan sairaanhoitomaksua alennetaan valtion rahoitusosuuden muutosta vastaavalla määrällä ja vakuutetun päivärahamaksu nostetaan samalla määrällä.

4 Rakenteelliset muutokset

4.1 Työajan pidentäminen

Vuosittaista työaikaa pidennetään keskimäärin 24 tunnilla vuosittaista ansiotasoa muuttamatta. Muutos voidaan toteuttaa esimerkiksi kokonaisina päivinä. Muutos tulee voimaan 1.1.2017, elleivät osapuolet sovi muusta ajankohdasta.

Työajan pidentämisen tarkemmasta toteuttamistavasta sovitaan sopimuslakohtaisesti työ- ja virkaehtosopimusosapuolten kesken.

4.2 Julkisen sektorin lomarahat

Julkisen sektorin (valtion, kunnan, kirkon, Kelan, Kevan ja Suomen Pankin) lomarahoja vähennetään 30 prosentilla nykyisestä tasosta. Vähennys koskee vuosina 2017-2019 päättyvien lomanmääräytymisvuosien aikana ansaittuihin vuosilomiin liittyviä lomarahoja. Muutoksen tarkemmasta toteuttamistavasta sovitaan sopimuslakohtaisesti työ- ja virkaehtosopimusosapuolten kesken.

5. Muutosturva ja työterveyshuolto

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että hallituksen esitysluonnoksessa kustannuskilpailukykyä vahvistavista toimista olevat muutosturvaa koskevat ehdotukset valmistellaan uudestaan kolmikantaisesti ja että valmistelun yhteydessä esitysluonnokseen tehdään seuraavat työ- ja verolainsäädäntöä koskevat muutokset:

- soveltamisala rajataan sellaisiin tuotannollisista ja taloudellisista syistä työntekijöitä irtisanoviin työnantajiin, joilla on vähintään 30 työntekijää
- laajennetut oikeudet koskevat tuotannollisilla ja taloudellisilla syillä irtisanottuja työntekijöitä, joilla on vähintään 5 vuoden työsuhde irtisanovaan työnantajaan
- koulutuskorvauksen määrän tulee vastata työntekijän henkilökohtaisen palkan määrää, kuitenkin vähintään yrityksen tai julkisen organisaation keskimääräistä palkkaa
- tarpeellisen ja sopivan osaamisen kehittämisen arviointi ja hankinta säädetään viranomaisen tehtäväksi
- osaamista parantavat palvelut on mahdollista korvata vähintään vastaavan tasoilla muilla järjestelyillä
- palvelua ei katsota irtisanotun työntekijän veronalaiseksi tuloksi
- tuotannollisella ja taloudellisilla syillä irtisanotulla työntekijällä on oikeus työterveyshuollon palveluihin kuusi kuukautta työntekovelvollisuuden päättymisestä
- työllistymistä edistävään valmennukseen ja koulutukseen liittyvien velvoitteiden laiminlyömisestä sanktiona on yt-lain hyvityksen sijasta vahingonkorvaus

6. Paikallinen sopiminen

Keskusjärjestöt ovat yhtä mieltä siitä, että työehtosopimuksissa tulee edistää paikallista sopimista ja parantaa siinä yhteydessä henkilöstön edustajien toimintaedellytyksiä. Keskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että työehtosopimusosapuolet neuvottelevat siitä, miten paikallisen sopimisen edellytyksiä voidaan lisätä alakohtaisissa työehtosopimuksissa ja ottavat työehtosopimukseensa määräykset seuraavista paikalliseen sopimiseen liittyvistä asioista ottaen huomioon alakohtaiset tarpeet ja edellytykset:

1. Selviytymislauseke työnantajan toiminnan ja työpaikkojen turvaamiseksi työehtojen sopeuttamisen avulla, kun työnantaja joutuu taloudellisiin vaikeuksiin, jotka johtaisivat työvoiman käytön vähentämiseen.

2. Luottamusmiesten toimintaedellytysten kehittäminen paikallisen sopimisen mahdollisuuksien lisäämistä vastaavasti
3. Paikallisen sopimuksen voimaantulo ilman liittotason hyväksyntää
4. Mahdollisuus ottaa käyttöön työaikapankkijärjestelmä.

Keskusjärjestöt esittävät, että toteutetaan ainoastaan seuraavat paikalliseen sopimiseen liittyvät lainsäädäntömuutokset:

1. Kolmikantaisesti valmistellaan lakimuutokset, joilla poistetaan järjestäytymättömiä yrityksiä koskeva kielto tehdä paikallisia sopimuksia ja saatetaan järjestäytymättömät yritykset paikallisen sopimisen menettelytapojen ja osapuolten suhteen samaan asemaan kuin järjestäytyneet yritykset.
2. Kolmikantaisesti valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta yleissitoviin työehtosopimukseen perustuvien paikallisten sopimusten pätevyyttä, voimassaoloa, sisältöä, laajuutta, tulkintaa sekä niihin liittyviä suorituskanteita koskevat riidat ratkaistaan työtuomioistuimessa.
3. Työttömyys- ja palkkaturvan osalta tehdään tarvittavat lakimuutokset, jotta työntekijän työttömyysturvan ja palkkaturvan taso määräytyy mahdollista selviytymissopimusta edeltävän tason mukaan.
4. Laajennetaan YT-lain soveltamisalaa koskemaan myös sivuliikkeitä.

7. Seuraava neuvottelukierros

Keskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että seuraava neuvottelukierros, joka alkaa syksyllä 2017, toteutetaan liittokohtaisesti niin, että syntyvät ratkaisut tukevat Suomessa tehtävän työn kilpailukyvyä edistämistä, Suomen talouden kasvua sekä työllisyyttä.

8. Muut hallitukselle esitettävät toimet

8.1 Aikuiskoulutustuki

Valtio luopuu aikuiskoulutustuen perusosan rahoituksesta. Perusosaa ei muuteta lainamuotoiseksi. Aikuiskoulutustuen enimmäispituus lyhennetään 15 kuukauteen ja perusosaa alennetaan 15 prosenttia. Jäljelle jäävä rahoitusosuus katetaan Työttömyysvakuutusrahaston tuotoilla. Muutos tulee voimaan vuonna 2017.

8.2 Kolmikantainen valmistelu

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että hallitus valmistelee työlainsäädäntöön ja ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan tehtävät muutokset yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa.

9. Alakohtaiset neuvottelut ja sopimuksen kattavuus

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt esittävät, että alakohtaiset työ- ja virkaehtosopimusneuvottelut käydään 31.5.2016 mennessä. Työ- ja virkaehtosopimusosapuolten tulee ilmoittaa omille keskusjärjestöilleen kirjallisesti 31.5.2016 klo 16 mennessä tämän sopimuksen mukaisten ratkaisujen solmimisesta.

Keskusjärjestöt edistävät omilla toimenpiteillään sekä yhteistyöllään tämän ratkaisun mahdollisimman kattavaa toteutumista työmarkkinoilla.

Keskusjärjestöt arvioivat sopimuksen kattavuutta ja hallituksen ilmoittamia sopimuksen syntymistä tukevia toimenpiteitä 1.6.2016, jonka jälkeen ne ilmoittavat kattavuudesta yhteisesti valtioneuvostolle. Jos sopimuksen kattavuus tai hallituksen toimenpiteet eivät ole riittäviä, työ- ja virkaehtosopimusosapuolilla on oikeus irtaantua tekemistään sopimuksen mukaisista ratkaisuista.

Helsingissä 29.2.2016

AKAVA RY, ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITO EK, KIRKON TYÖMARKKINALAITOS,
KUNNALLINEN TYÖMARKKINALAITOS KT, SUOMEN AMMATTILIITTOJEN
KESKUSJÄRJESTÖ SAK ry, TOIMIHENKILÖKESKUSJÄRJESTÖ STTK ry, VALTION
TYÖMARKKINALAITOS